

TÜRKİYE' DE ÖZEL GÜVENLİK EĞİTİM SÜRECİ GÖREV VE YETKİLERİ DUTIES AND AUTHORITIES OF PRIVATE SECURITY TRAINING PROCESS IN TURKIYE

Çağlar ÇİÇEK¹

Öğretim Görevlisi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Güvenlik Meslek Yüksek Okulu, Mülkiyeti
Koruma ve Güvenlik Bölümü, caglarcicek@yyu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9551-1027.

Barış KANDEĞER²

Dr. Öğretim Üyesi Barış KANDEĞER, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi
Bölümü, bariskandeger@yyu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9996-3813.

Makale Türü: Derleme. Bu makale Yüksek Lisans tezinden derlenmiştir.

ÖZET

Çağımızda neredeyse her alanda güvenlik temelli kaygıların var olduğu bilinen bir gerçektir. Güvenlik temeli kaygılar ile birlikte güvenliği sağlamada görevli birimlerde bu değişim ve gelişimden etkilenmiştir. Geniş bir alanda kamu güvenliğini sağlamanın zorluğu ve duyulan ihtiyaç çerçevesinde dünyanın farklı ülkelerinde ve Türkiye'de güvenlik hizmetlerinin sağlanmasında özel güvenlik hizmetlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye'de iç güvenliği sağlamakla görevli genel kolluğun yanında kamu güvenliğini tamamlayıcı bir unsur olarak özel güvenlik görevlileri de hizmet vermektedir. Önleyici kolluk hizmetleri ile kısmen adli kolluk hizmetleri görevi yapan özel güvenlik görevlilerinin, başta kamu güvenliği olmak üzere, bireysel ve toplumsal güvenliğe önemli katkıları vardır. Çalışmada nitel araştırma teknikleri yöntemi kullanılarak, Türkiye'de özel güvenlik personeli olmak isteyenlerin eğitim süreci, özel güvenlik görevlilerinin görev ve yetkileri incelenmiştir. Çalışmada; özel güvenlik personeli olma sürecinde üç farklı yol bulunduğu, bu farklılıkların nitelik bakımından değişiklik gösterebileceği ve özel güvenlik personeline yetki veren mevzuatta hukuki boşlukların bulunduğu, yeni hukuki düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, Özel Güvenlik, Görev ve Yetki, Özel Güvenlik Görevlilerinin Görev ve Yetkileri.

ABSTRACT

It is a known fact that there are security-based concerns in almost every field in our age. Along with the security foundation concerns, the units responsible for providing security have been affected by this change and development. Private security services are needed in the provision of security services in different countries of the world and in Turkey within the framework of the difficulty and need of providing public security in a wide area. In addition to the general law enforcement, which is responsible for providing internal security in Turkey, private security guards also serve as a complementary element to public security. Private security officers, who perform preventive law enforcement services and partly judicial law enforcement services, have important contributions to individual and social security, especially public security. In the study, the education process of those who want to be private security personnel in Turkey, the duties and authorities of private security officers were examined by using the method of qualitative research techniques. In the study; It has been concluded that there are three different ways in the process of becoming a private security personnel, these differences may vary in terms of quality, there are legal gaps in the legislation authorizing private security personnel, and new legal regulations are needed.

Keywords: Security, Private Security, Duty and Authority, Duties and Authorities of Private Security Officers.

1.GİRİŞ

İnsanlık tarihi boyunca güvenlik bir ihtiyaç olarak süregelmiştir. Geniş bir alanı kaplayan güvenlik meselesi, yaşamın doğal akışının devam edebilmesi adına hayati derecede önemlidir. Bu bağlamda güvenlik, bireylerin ve toplumların en temel ihtiyaçlarından biridir. Günümüzde profesyonel bir uğraş haline gelen güvenlik ile ilgili meslekler ihtiyacın karşılanması adına önemli bir role sahiptir. Son yüzyıllarda kent yaşamının getirdiği değişim ve bu değişimin sonucu olarak güvenlik hizmetleri kesintisiz olarak verilmektedir. Bir ülkenin iç güvenliğinin sağlanması o ülkenin her yerinde aynı şartlar ve uygulamalarla gerçekleşmesi gerekmektedir. Kamunun düzenini ve güvenliğini sağlamakla görevli olan devlet erki, bu görevi yerine getirilmesinde asli sorumludur.

Güvenlik hizmetleri daha önceleri ordular tarafından sağlanırken bu alandaki ihtiyaç zaman içerisinde artmış ve bu konuda iç güvenliği sağlamak üzere polis birimleri kurulmuştur. Osmanlı döneminde 10 Nisan 1845 yılında kurulan Polis teşkilatı, ordu dışında güvenliğin yeni bir birime aktarılmasının ilk örneğidir. Bu değişimin temel nedenlerinden biri, sanayi devrimi ile birlikte kent yaşamında daha fazla güvenliğe ihtiyaç duyulmasıdır. Yaşanan değişim ve dönüşüm bazı noktalarda devletlerin yetkilerini devretmesine veya devlet gözetiminde yeni oluşumların meydana gelmesine neden olmuştur. Bu oluşumların bir yansıması olan özel güvenlik konusu, sadece kamu güvenliğini tamamlayıcı bir unsur olarak değil aynı zamanda ekonomik yansımaların da bir sonucudur.

Geniş bir alanda güvenliğin sağlanması hususu, dünyanın birçok ülkesinde ve Türkiye’de güvenlik hizmetlerinin sağlanması adına özel güvenlik (özel kişi) görevlilerine ihtiyaç duymaktadır. Türkiye’de güvenliği sağlamakla görevli olan genel kolluk kuvvetlerinin yanında özel güvenlik gibi yardımcı kolluk hizmetleri de bu hizmeti vermektedir. Türkiye’de kamu güvenliğini tamamlayıcı nitelikte görev yapmakta olan özel güvenlik teşkilatı güvenliğin sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye’de 5188 sayılı Kanunun 2004 yılında yürürlüğe girmesi ile birlikte özel güvenlik sektörü hızlı bir ivme kazanarak birçok farklı alanda hizmet vermeye başlamıştır. Özel güvenlik teşkilatının faaliyet alanları, günümüzde gözle görülür bir şekilde artmıştır. Günümüzde özel güvenlik hizmetleri, sokak, cadde, sahil gibi kamuya açık alanlarda, genel kolluğun denetim ve gözetiminde bulunan yerler hariç olmak üzere birçok alanda varlık göstermektedir. Belirlenen yerler haricinde, devletin zor kullanma yetkisini geniş bir alanda özel sektör aracılığı ile kullanması dikkat çekmektedir. Çalışmada; Türkiye’de özel güvenlik olabilmek için alınan eğitim ile eğitim sürecinin değerlendirilmesi ve özel güvenlik personelinin görev ile yetkileri incelenmesi amaçlanmıştır. Özel güvenlik görevlisi olabilmek için üç farklı yol bulunduğu, bunların yeterli olup olmadığı ve özel güvenlik personelinin görev ve yetkilerinde çıkabilecek sorunlara cevap aranacaktır.

1.1.Özel Güvenlik Görevlisi Adaylarının Eğitim Süreci

Türkiye’ de özel güvenlik görevlisi olabilmek için bir takım ön şartların yanında eğiti süreci de bulunmaktadır. Eğitim süreci iki farklı şekilde devam etmektedir. Bunlardan biri özel güvenlik eğitim kurumlarının verdiği eğitim diğeri ise Yükseköğrenim kurumlarına bağlı Üniversitelerde verilen iki yıllık eğitimidir. Bunlar dışında istisnai bir durum ise genel kolluk kuvvetlerinden ve Milli İstihbarat Teşkilatından emekli olanlar veya en az beş yıl belirtilen bahse konu görevlerde çalıştıktan sonra rızalarıyla görevlerinden ayrılmış olanların eğitim ve öğrenim şartı aranmadan özel güvenlik olabilesidir.

1.2. Özel Güvenlik Eğitim Kurumlarında Eğitim Süreci

5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun ve Kanunun Uygulanmasına Dair Yönetmelik ile alana ilişkin eğitim şartları belirlenmiştir. 5188 sayılı Kanun’un “eğitim” başlıklı kısmında: “özel güvenlik temel eğitimi, silahlı eğitim ile birlikte teorik ve pratik eğitimden oluşan yüz yirmi ders saatinden, beş yılda bir yapılacak olan özel güvenlik yenileme eğitimi ise en az altmış

ders saatidir''. Ancak yükseköğretim kurumlarının güvenlikle ilgili fakülte ve meslek yüksekokullarından mezun olanlar ya da yüksekokullarının güvenlikle ilgili bölümlerinden mezun olanlar, silah eğitimi haricinde özel güvenlik temel eğitiminden muafırlar. Ayrıca genel kolluk kuvvetlerinden ve Milli İstihbarat Teşkilatından emekli olanlar veya en az beş yıl belirtilen bu görevlerde çalıştıktan sonra kendi rızasıyla görevlerinden ayrılmış olanlar da özel güvenlik temel eğitiminden muafırlar ve öğrenim durumuna ilişkin şart aranmaz (5188 sayılı Kanun 14. madde).

Eğitim programı ile ilgili ayrıntılı düzenleme ise 5188 sayılı Kanun ve Özel Güvenlik Hizmetlerinin Uygulanmasına Dair Yönetmelikte düzenlenmiştir. Özel güvenlik temel eğitimi ile yenileme eğitimi İçişleri Bakanlığında faaliyet izni almış olan özel eğitim kurumlarında yapılır (ÖGHDKUİY'nin 31/1. maddesi). Eğitim programının içeriği, şartları ve ayrıntılı düzenlemeler ise yönetmeliğin "eğitim programı" başlıklı kısmında düzenlenmiştir. Buna göre; Özel güvenlik temel eğitimine başlamadan önce "özel güvenlik görevlisi olur" ibareli sağlık raporu ve öğrenim durumunu gösterir belge istenir (ÖGHDKUİY'nin 33/1. maddesi). Alınacak olan sağlık raporunda; özel güvenlik görevlisi adayının psikiyatrik bir hastalık ya da kişilik bozukluğunun olmaması, alkol veya madde bağımlılığının bulunmaması, kişinin görevini yerine getirmesine engel teşkil edebilecek nörolojik rahatsızlığı ile işitme kaybının, körlük ya da gece körlüğü rahatsızlığının bulunmaması yönünde uzman görüşü yer almalıdır (ÖGHDKUİY'in 18. maddesi). Özel güvenlik olmak isteyenler eğitimlerinde, yirmi saat silah ve atış eğitiminden oluşan en az yüz yirmi saatlik eğitime tabi tutulur. Ancak silahsız özel güvenlik görevlisi olmak isteyenler en az yüz saatlik eğitimi almak şartıyla silah ve atış eğitimi almak zorunda değildirler. Özel güvenlik eğitiminde özel güvenlik adaylarına okutulacak dersler, bu derslerin asgari saatleri ve bu dersleri verecek uzmanların özellikleri, yönetmeliğe ekli 11. tabloda belirtilmiştir. Havaalanlarında çalışacak özel güvenlik görevlilerinin uyuşturucu madde bilgileri ve sivil havacılık güvenliği derslerini, deniz limanlarında çalışacak özel güvenlik görevlilerinin ise uyuşturucu madde bilgileri ve deniz liman güvenliği derslerini almaları zorunludur (ÖGHDKUİY'nin 33. maddesi). Özel güvenlik temel eğitimi süresince adayların kursa devam mecburiyeti bulunmaktadır. Derslerin asgari üçte ikisine devam etme mecburiyetindedir ve derslerin yüzde onundan fazlasına devam etmeyen adayların kursla ilişkisi kesilir (ÖGHDKUİY madde 35). Özel güvenlik temel eğitimini tamamlayan adaylar yazılı ve uygulamalı bir sınava tabidirler (ÖGHDKUİY madde 36/1). İlgili yönetmeliğin 39. maddesine göre; adaylar silahlı ve silahsız olma durumuna göre en az 60 puan almak kaydıyla sınavdan başarılı sayılırlar.

Özel güvenlik personeli, temel eğitimin yanında belirli sürelerde yenilme eğitimi de alması gerekmektedir. Bu kapsamda, özel güvenlik personeli özel güvenlik kimlik kartının yenilenebilmesi için her beş yılda bir, on saati silah bilgisi ve atış dersinden oluşan altmış saatlik eğitimi almak zorundadır (ÖGHDKUİY'nin 34. maddesi). Özel güvenlik personelinin beş yılda bir eğitimden geçmeleri olumlu bir durum olarak değerlendirilse de yenileme eğitim sınavından başarılı olabilmek için herhangi bir puan barajının bulunmaması bu sınavın önemini olumsuz yönde etkilemektedir.

Özel güvenlik temel eğitim şartı yükseköğretim kurumlarının güvenlikle ilgili fakülte ve meslek yüksekokulları mezun olanlarından aranmaz (5188 sayılı Kanununun 17. maddesi). Bu hükme ek olarak ÖGHDKUİY'nin 39. maddesinden, bu bölümlerinden mezun olanların sınavın genel konularından oluşan yüz soruluk birinci kısımdan muaf oldukları sadece sınavın ikinci kısmını oluşturan silah bilgisi ve atış beceresinin ölçüldüğü bölümünden sorumlu oldukları anlaşılmaktadır.

1.3. Yükseköğrenim Kurumlarına Bağlı Üniversitelerin Güvenlikle İlgili Programlarında Eğitim Süreci ve Değerlendirilmesi

Yükseköğrenim kurumlarının özel güvenlik ve koruma programları; özel güvenlik hizmet sektörünün ihtiyacını karşılamak için özel güvenlik görevlisi, özel güvenlik amiri ve yöneticisi olmalarını hedefleyen eğitim ile hizmet vermektedir. Bahse konu programın ilk örneği, İstanbul Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda 2002- 2003 döneminde açılan savunma ve güvenlik programıdır. 2009 yılında, programın ismi özel güvenlik ve koruma programı olarak değiştirilmiştir (Yağcı, 2021: 60-62). Özel güvenlik alanında ihtiyacın giderilmesi, daha eğitilmiş

personelin alanda hizmet vermesi amacıyla üniversitelerde bu programların sayısı her geçen gün artmaktadır (Bulut ve Yılmaz, 2019: 1769). 2022 yılı itibari ile Yükseköğrenim kurumlarına bağlı 64 özel güvenlik ve koruma programında, iki yıllık ön lisans eğitimi verilmektedir (www.yokatlas.yok.gov.tr). Yükseköğretim kurumlarının güvenlikle ilgili meslek yüksekokullarında, iki yıllık ön lisans programı ile belirtilen eğitim verilmektedir. Ancak gerek uygulama da gerekse de yasal mevzuata meslek yüksekokullarında iki yıllık eğitim alanlar ile yüz yirmi saatlik eğitimi alanların aynı sertifikaya sahip olması ve arada herhangi bir farkın bulunmaması eleştirilebilir. Zira çok kısa bir zaman diliminde alınan sertifika ile iki yıllık bir eğitimden sonra alınan diplomanın aynı düzeyde iş yapması aynı düzeyde görülmesi beklenemez.

Özel güvenlik eğitimi alanında, eğitimin önemine vurgu yapılması, daha nitelikli personelin yetişmesi çerçevesinde 15-18 Kasım 2021 tarihleri arasında Antalya ilinde gerçekleştirilen Özel Güvenlik Meslek Yüksekokulları Çalıştayı sonuç bildirgesinde; özel güvenlik sektörünün büyüklüğünün göz önünde bulundurularak alanda daha nitelikli personelin yetişmesi adına koruma ve güvenlik fakültelerinin açılması konusunda tavsiye de bulunulmuştur (www.egm.gov.tr). Çalıştay sonuç raporunda, özel güvenlik eğitimi alanında meslek yüksekokullarının yanında fakültelerin açılmasının tavsiye edilmiştir. Yapılan çalıştay sonuç raporunda bu alandaki yükseköğrenime özellikle vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır. Tüm bu yaklaşımlara rağmen özel güvenlik eğitim kurumlarında, silahsız özel güvenlik sertifikası almak için on beş güne, silahlı özel güvenlik sertifikası almak için ise on yedi güne ihtiyaç vardır. Yükseköğrenim kurumlarının özel güvenlik ve koruma programlarından mezun olabilmek için şart olan 30 iş günlük yaz stajı bile özel güvenlik eğitim programlarından daha uzun sürmektedir. Güvenlik hizmetlerinde eğitim süreci önemli bir yere sahiptir. Güvenlik hizmetlerinin etkin, verimli ve profesyonel bir şekilde yürütülebilmesi, bu görevi icra edeceklerin iyi bir eğitimden geçmesine bağlıdır. İyi bir eğitimden geçmenin yanında kamusal faaliyetlerde liyakatinde önemli bir mesele olduğu öne sürülebilir. Sağlam çalışan ve sağlam işleyen bir kamu yönetimi sistemi için liyakatli personelin alanda görev yapması ve ön plana çıkması gerekmektedir (Yıldız, 2016: 172). Bu bağlamda; özel güvenlik ve koruma programlarından mezun olanların işe alım sürecinde pozitif bir ayrımcılık verilmesi ya da programın amaca uygun olarak alanda daha aktif görev almaları yerinde olacaktır.

2. ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİSİNİN GÖREV VE YETKİLERİ

5188 sayılı Kanun'un "özel güvenlik görevlisinin yetkileri" başlıklı 7. maddesi ile özel güvenlik görevlisinin görev ve yetkileri düzenlenmiştir. İlgili Kanun'un 7. maddesine göre;

- Güvenlik ve koruma sağladıkları yerlere girmek isteyen kişileri duyarlı kapıdan geçirmek, üstlerini dedektörle aramak ve eşyalarını x-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirmek,
- Konser, toplantı, spor müsabakası, sahne gösterileri vb. etkinlikler ile düğün, cenaze törenlerinde kimlik sormak, duyarlı kapıdan geçirmek ve bu alanlara girmek isteyenlerin üstlerini dedektörle aramak, eşyaları x-ray cihazından ya da benzeri güvenlik sistemlerinden geçirmek,
- Ceza Muhakemesi Kanunu 90. maddesine ilişkin yakalama görevini ifa etmek,
- Haklarında yakalama emri ya da mahkumiyet kararı bulunan şahısları görev alanında aramak ve yakalamak,
- Görev alanında olmak kaydıyla, deprem, yangın gibi tabii afetlerde ve imdat istenilmesi durumunda konut ve işyerlerine girmek,
- Toplu ulaşım tesislerinde (liman, hava meydanı, gar, terminal istasyon vb.) kimlik sormak, duyarlı kapıdan geçirmek, bu alanlara girmek isteyen kişilerin üstlerini dedektörle aramak, eşyaları x-ray cihazından ya da benzeri güvenlik sistemlerinden geçirmek,
- Derhal genel kolluk kuvvetlerine bildirmek şartıyla, aramalar esnasında suç teşkil eden, suç teşkil etmemekle birlikte tehlike doğurabilecek eşyayı veya terk edilmiş ya da bulunmuş eşyayı emanete almak,
- Kişiyi sağlık ve vücudu bakımından bir tehlikeden korunması amacıyla yakalamak,

- Olay yerini ve delilleri korumak, olay yeri ve delilleri korumak amacıyla CMK'nın 168. maddesi ile ilişkin göre yakalamak,
- Türk Medeni Kanun'un 981. maddeye göre zor kullanmak,
- Borçlar Kanununun 52. maddeye göre zor kullanmak,
- TCK'nın 24 ile 25. maddelerine göre zor kullanmak.
-

5188 sayılı Kanun, özel güvenlik görevlisinin yetkilerini sayma yöntemi ile belirlemiştir. Özel güvenlik personelinin görevlerinin tek tek belirlenmesi, yetki sınırlarının çizilmesi bakımından önemlidir. Kanun koyucunun özünde sayma yöntemi ile belirlediği hükümlerde, uygulanacak vaka, durum, fiil ve kişiler açıktır. Bu kabulden hareketle kanunda sayılmayanların dışlandığı, yalnızca sayılanların belirlendiği sonucuna varılabilir (Gözler, 2013: 69). Özel güvenlik görevlisinin yukarıda sayılan yetkilerini ne zaman ve nerede kullanacağı ilgili Kanun'un "görev alanı" başlıklı 9. maddesi ile hüküm altına alınmıştır. Özel güvenlik personeli 7. madde de belirtilen yetkileri görevli oldukları zamanda ve görev alanında yerine getirebilirler (5188 sayılı Kanunun 9/1. maddesi). Özel güvenlik görevlisinin görev alanı dışında olsa dahi; işlenmiş bir suçun sanığı ya da suç işleyeceğinden kuvvetle şüphe edilen şahsın takibi, değerli eşya ve para nakli, dışarıdan yapılan saldırılara karşı tedbir alınması, cenaze töreni gibi güzergâh ifade eden durumlarda belirlenen güzergâh görev alanı kapsamındadır (5188 sayılı Kanunun 9/2-3. maddesi) Kişi koruma görevi yapan personelin görev alanı: koruduğu kişi ile birlikte bulunduğu ülke genelinde, koruduğu kişinin yanında olmasa dahi izin verilen il sınırları olarak belirlenmiştir (5188 sayılı Kanunun 9. maddesinin değişik 2. fıkrası). Genel kolluk görevlilerinden polis, görevli olduğu mülki sınırlar içerisinde, yere ve zamana bakılmaksızın suç ile karşılaştığında el koyma, önleme, suç delillerini muhafaza etme ve yetkili kolluğa teslim etmekle yetkili ve görevlidir (PVSK'nın 4/1. ek maddesi) Özel güvenlik görevlisinin yetkileri kullanabileceği yer ve zamanın açık bir şekilde hüküm altına alınması sınırlarının çizilmesi önem arz etmektedir. Koruma ve güvenlik sağlanan alanda bir suç karşılaşılmaması, rastlanılması, zor kullanma ve yakalama yetkisini kullanılması hallerinde, mevcut durum hakkında derhal genel kolluğa bilgi verilir. Bu çerçevede kamu güvenliği sağlama görev ve kontrolünün genel kollukta olduğu, özel güvenlik kolluğunun yardımcı mahiyette görev yaptığı anlaşılmaktadır.

2. 1. Özel Güvenlik Görevlisinin Arama Yetkisi

Özel güvenlik görevlisinin arama ve kontrol yetkisi, 5188 sayılı Kanun, ÖGHDKUIY ile Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliğinde belirlenmiştir. 5188 sayılı Kanun'un 7. maddesi kapsamında, özel güvenlik görevlisinin aramaya ilişkin yetkileri şunlardır;

* Koruma ve güvenlik sağlanan alanlara girmek isteyenleri, duyarlı kapıdan geçirme, üstlerini dedektörle arama,

* Konser, spor müsabakası, toplantı, sahne gösterileri vb. etkinlikler ile cenaze, düğün törenlerinde duyarlı kapıdan geçirme, dedektörle arama, eşyaları x-ray cihazından ya da benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme,

* Görev alanlarında, haklarında yakalama emri ya da mahkûmiyet kararı bulunanları arama,

* Liman, hava meydanı, gar, istasyon ve terminal gibi benzeri alanlarda duyarlı kapıdan geçirme, sayılan yerlere girmek isteyen kişilerin üstlerini dedektörle arama.

Kanun dışında ilgili yönetmeliğin "önleyici arama yapılması" başlıklı 14. maddesinde, özel güvenlik görevlisinin görev alanındaki arama yetkisi düzenlemiştir. Özel güvenlik görevlisi, can ve mal güvenliği ile kamu düzeninin sağlanması, suç işlenmesini engellenmesi, silah, patlayıcı madde ya da eşyanın bulundurulmasının ya da taşınmasının yasak olması durumunda; bahsi geçenlerin tespitine yönelik olarak x-ray cihazından geçirebilir, dedektörle kontrol edebilir ya da kanunda belirtilen hallerde üst araması gerçekleştirebilir. Aynı yönetmeliğin 14. maddesinin 3. Fıkrası ise

aramayı yapacak özel güvenlik görevlisinin, aranacak kişiyle aynı cinsiyete olacağı konusunu da ayrıca düzenlemiştir.

Özel güvenlik görevlisine, Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliğinin 21. maddesi ile verilen yetkiler 5188 sayılı Kanun ile verilen yetkilerin aynısıdır. Ancak aynı şartlar altında 5188 sayılı Kanun'un 7. Maddesi, özel güvenlik görevlilerine arama yetkisi vermişken, Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliğinin 21. Maddesi, aynı hükümleri kontrol yetkisi olarak düzenlemiştir. Bu bağlamda; özel güvenlik görevlisine belirlenen şartlarda verilen yetkinin aramı mı yahut kontrol yetkisi mi olduğu tartışmaya açıktır. Özel güvenlik kolluğu, görev yaptığı alanlarda bahse konu yetkiye kullanırken açık bir şekilde bilmesi gerekmektedir. Uygulamada personelin yetkileri kullanırken zaman zaman yetkinin aramamı mı kontrol mu olduğuna ilişkin farkı net olarak belirleyemediği gözlemlenmiştir.

2.2. Özel Güvenlik Görevlisin Üst Arama Yetkisi

Kişinin üzerinde beden muayenesine dönüşmeyecek şekilde vücut dokunulmazlığına temas eden arama türüne üst arama denilir (Kızıroğlu, 2009: 146). Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği 28. maddesine göre, üst arama kişinin cinsiyetinde bulunan görevlilerce yapılmalıdır. Arama esnasında arama yapılan kişinin bedenine dokunmamak için gerekli itina gösterilerek yapılmalıdır. Özel güvenlik görevlisinin üst arama yetkisi, 5188 sayılı Kanun, ÖGHDKUIY, Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun ile Adli Önleme Aramaları Yönetmeliğinde düzenlenmiştir. 5188 sayılı Kanununa göre özel güvenlik görevlisinin üst arama yetkisi;

* Koruma ve güvenlik sağlanan yerlere girmek isteyenlerin üstlerini dedektörle arama yetkisi (5188 Kanununun 7/a maddesi), Konser, toplantı, spor müsabakası, sahne gösterileri vb. etkinlikler ile cenaze, düğün törenlerinde kişilerin üstlerinin dedektörle arama yetkisi (5188 Kanununun 7/b maddesi),

* Özel güvenlik görevlilerinin, haklarında yakalama emri ya da mahkûmiyet kararı bulunan kişileri görev alanında arama yetkisi, (5188 Kanununun 7/d maddesi), şeklinde hüküm altına alınmıştır.

İlgili Kanunun 7. maddesinin (a) ve (b) bentlerinde, özel güvenlik görevlisi tarafından yapılacak üst aramasının dedektörle yapılması açık bir şekilde belirtilmesine rağmen, aynı maddenin (d) bendinde belirtilen hallerde aramanın yapılacağı belirtilmiştir. Bahse konu Kanun'un 7. maddesinin (d) bendinde geçen aramanın nasıl olacağı hususu düzenlenmemiş olup: bu aramanın orantılı bir şekilde çıplak el ile yapılabileceği (Şenses, 2017: 44) sonucuna varılmaktadır. İlgili Kanun'un 7. maddesinin (d) fıkrasında özel güvenlik personeline açık bir ifade ile verilmeyen çıplak el ile arama yetkisi istisnai bir durumdur. Zira burada amacın haklarında yakalama emri ya da mahkûmiyet kararı bulunan kişilerin üzerinde bulunabileceği suç unsurlarından arındırmaktır.

ÖGHDKUIY'nin "önleyici arama yapılması" başlıklı 14. maddesi de özel güvenlik görevlisine üst arama yetkisi vermektedir. Özel güvenlik görevlisi görevli bulunduğu alanda, mal ve can güvenliği kamu düzeninin tesis edilmesi, suç işlenmesinin önüne geçilmesi, taşınması ya da bulundurulması yasaklanmış her çeşit silah, patlayıcı madde ya da eşyanın tespit edilmesi maksadıyla detektörle veya kanunda belirlenen hallerde gerektiğinde üst arama yetkisine sahiptir. Kamuya açık alanlarda, özel güvenlik görevlisi yapılacak üst aramasını genel kolluğun denetim ve gözetiminde Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği hükümlerine göre yapar. Bahse konu arama esnasında yakalanan şahıslar ya da el konulan madde ile cisimler, gerekli yasal işlemlerin yapılabilmesi için genel kolluğa özel güvenlik görevlilerince düzenlenecek bir tutanakla teslim edilir.

Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliğinin 21. maddesi, özel güvenlik görevlisine aşağıdaki hallerde üst kontrol yetkisi vermektedir. Buna göre;

- Koruma ve güvenliğini sağladıkları yerlere girmek isteyen şahısların üstlerini dedektörle kontrol etme,

- Görevli olduğu toplantı, konser, spor müsabakası, sahne gösterileri vb. etkinlikler ile cenaze, düğün törenlerinde şahısların üstlerini dedektörle kontrol etme,

- Görevli oldukları toplu ulaşımın sağlandığı yerlere (liman, hava meydanı, gar, istasyon ve terminal gibi) girmek isteyenlerin üstlerini dedektörle kontrol etme. İlgili yönetmelik özel güvenlik görevlisinin kontrol yetkisine ilişkin özel bir düzenleme getirmiştir. Gerek umuma açık gerekse de umuma açık olmayan özel işletmelerde, kurumlarda ya da teşebbüslerde girişte yapılacak kontrollerde bu alanlara girmek isteyen şahısların kontrolleri ilgililerinin rızası doğrultusunda yapılacaktır. Bahse konu kontrollerde rıza göstermeyenler bu gibi alanlara giremezler. Buralarda kontrol yetkisi özel güvenlik görevlilerince yerine getirilmesi esastır; alanın ve katılanların özel niteliğine göre önleme araması genel kolluk tarafından da icra edilebilir (Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği 25/2).

Özel güvenlik görevlilerinin üst arama yetkisini düzenleyen diğer bir düzenlemede 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun 12/2 fıkrasında bulunmaktadır. Bahse konu düzenlemeye göre; müsabaka güvenliğinin sağlanması için mülki amirin yazılı emrine binaen, genel kolluk görevlileri ile genel kolluk görevlilerinin gözetiminde olmak şartıyla özel güvenlik görevlisi, spor alanına girişte seyircilerin üstünü ve eşyasını teknik cihazlarla ve lüzumu üzerine el ile arayabilir ve kontrol edebilir. Bu madde hükmü ile özel güvenlik görevlisine çıplak elle üst arama yetkisi verildiği anlaşılmaktadır. Özel güvenlik kolluğunun görev ve yetkilerinin sayma yöntem ile belirlendiği 5188 sayılı Kanunda, açık bir ifade ile çıplak el ile üst arama yetkisi bulunmamasına rağmen 6222 sayılı Kanun ile bu yetkinin olması tartışmaya açıktır. Özel güvenlik görevlisine üst arama yetkisi veren son düzenleme de Arama ve Önleme Aramaları Yönetmeliğinin 23. Maddesinde bulunmaktadır. Buna göre; özel güvenlik görevlileri, müsabakanın yapılacağı spor alanlarının civarında, stadyum ya da spor salonu girişleri ve turnike girişlerinde kolluğun denetiminde, üst aramasını hâkim kararı veya gecikmesi sakınca yaratacak hallerde mülki amirin izni ile yapabilirler. Özel güvenlik görevlileri yukarıda belirtilen hukuki düzenlemeler çerçevesinde arama yetkisine haizdirler. Bu yetkiler haricinde hukuka aykırı olarak herhangi bir kimsenin üstü ya da eşyasının aranması halinde bu eylemi yapan görevlilere haksız arama suçundan dolayı soruşturma ve kovuşturma geçirmeleri mümkündür.

2.3. Özel Güvenlik Görevlisinin Durdurma Yetkisi

Kolluk, kişileri ya da araçları; bir suç ya da kabahatin işlenmesini engellemek, işlenmiş bir suçtan sonra kaçan failerin yakalanması sağlamak, işlenmiş suç ya da kabahatin faillerinin kimliğini tespit etmek, yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş şahısları tespit etmek, kişilerin can, mal veya topluma yönelik mevcut ya da muhtemel bir tehlikeyi bertaraf etmek maksadıyla durdurabilir (Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği 27. madde a, b, c, ç, d fıkraları). Kolluğun; kişinin suç işleyebileceği veya işlediği konusunda ya da kişinin silahlı olduğu ve tehlike yaratmaya devam ettiği hususunda ve hayatın akışına göre somut olaylar karşısında duyduğu şüphe ile tecrübesi ve içinde bulunduğu durumdan edindiği izlenime göre durdurma yetkisi bulunmaktadır (Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği 27/3). İlgili yönetmelik, kolluğa sayılan durumlarda durdurma yetkisi vermiş olduğu görülmektedir. Ancak burada kolluktan kastın kim olduğuna dair bir soru akla gelmektedir. Aynı yönetmeliğin 4. maddesi kolluk ile kimi kastettiğini açıklamıştır. İlgili madde kolluğu; polis, jandarma, sahil güvenlik ve gümrük muhafaza memurları olarak tanımlamıştır. Açık bir şekilde sayma yöntemi ile belirlenen kolluk türü genel kolluktur. Bu sebeple belirlenen durumlarda özel güvenlik görevlisinin durdurma yetkisini kullanamayacağı ortaya çıkmaktadır. Özel güvenlik görevlisi, durdurma yetkisini 5188 sayılı Kanunun 7. maddesinde belirlenen yetkiler çerçevesinde koruma ve güvenliği sağladığı alanlarda kullanabilir. Ancak özel güvenlik görevlilerince yapılan kontrollere rıza göstermeyen kişiler bu alanlara giremezler (Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği 25/2). Bu alanlara yasada belirtilen şartlara uymadan girmek isteyen kişileri, özel güvenlik görevlisi koruduğu alana girmesine engel olabilmek için durdurabilir veya gerektiğinde zor kullanarak durdurabilir (Yenisey, vd., 2004: 44). Özel güvenlik görevlisinin durdurma yetkisi,

genel kolluk görevlisine verilen durdurma yetkisi kadar geniş değildir. Bu yetkiler açıklanan hükümler çerçevesinde sadece görev alanında ve süresince kullanılabilir.

2.4. Özel Güvenlik Görevlisinin Kimlik Sorma Yetkisi

Özel güvenlik görevlisine kimlik sorma yetkisini, 5188 sayılı Kanunun 7. maddesi (b, f ve d) ile Adli, Önleme Aramaları Yönetmeliğinin 21. maddesi vermektedir. Özel güvenlik görevlisinin kimlik sorma yetkisi yine görev alanları ile sınırlıdır. 5188 sayılı Kanunun 7. maddesine göre Özel güvenlik görevlileri görevli oldukları;

* Konser, toplantı, spor müsabakası, sahne gösterileri vb. etkinlikler, cenaze ve düğün törenleri, hava meydanı, liman, istasyon, terminal gibi toplu ulaşım alanlarında (b, f bentleri) kimlik sorabilirler.

* Özel güvenlik görevlisi görev alanında, haklarında yakalama emri ya da mahkûmiyet kararı bulunan şahısları yakalama yetkisine (d bendi) sahiptir. Bu bent her ne kadar açık bir ifadeyle kimlik sorma yetkisi vermese de maddenin özünde kimlik sorma yetkisi bulunmaktadır. Zira hakkında yakalama veya mahkûmiyet bulunan şahısların özel güvenlik görevlilerince görevli buldukları alanda yakalama yapmaları için öncelikle şahsın kimliğinin tespit edilmesi gerekmektedir.

Özel güvenlik görevlisine kimlik sorma yetkisine ilişkin Adli, Önleme Aramaları Yönetmeliğinin “özel güvenlik görevlilerinin kontrol yetkileri” başlıklı 21. maddesinin b ve d bentlerinde düzenleme bulunmaktadır. Bahse konu yönetmelikte özel güvenlik görevlisine verilen kimlik sorma yetkisi yukarıda belirtilen 5188 sayılı Kanunun b ve f bentlerinde geçen yerler ve hükümler ile aynıdır. Özel güvenlik görevlisine yukarıda sayılan alanlarda kimlik sorma yetkisinin verilmesi, genel kolluk görevlilerine verilen ve her kolluk görevlisinde olmayan bireysel özgürlükleri kısıtlayıcı bir yetkidir (Cerrah, 2008: 16). Özel güvenlik görevlilerinin bu sorumluluğu yerine getirirken hukuki düzenlemeler ile belirtilen durumların dışına çıkmaması gerekmektedir. Özel güvenlik görevlisi, hukuki düzenlemelerde belirtilen kurallara uymadan bu alanlara girmek isteyen kişileri güvenlik ve kontrol sağladıkları alanlara girmelerine izin vermeyebilir (Yenisey, vd., 2004: 44). Özel güvenlik görevlisinin kimlik sorma yetkisi, genel kollukta bulunan genel bilgi toplama (GBT) sorgusu gibi düşünülmemelidir. Genel kolluk görevlisi kimlik sorma yetkisini kullanırken, suç işlenmesinin önlenmesi veya hakkında yakalama ya da mahkûmiyet hükmü bulunan kişileri tespit amacı ile hareket ederken, özel güvenlik görevlisinin kimlik sorma yetkisini daha dar kapsamda tanımlamak mümkündür. Özel güvenlik görevlisinin kimlik sorabileceği yerlere bakıldığında, kimlik sormanın aslında koruma ve güvenlik sağlamak amacıyla yönelik olarak ilgisiz kişilerin görev alanına girişini engellemeye yöneliktir.

2.5. Özel Güvenlik Görevlisinin Silah Bulundurma ve Taşıma Yetkisi

Silah, insan yaşamında ilk günden bugüne kadar bedeni ve can güvenliğini korumak amacıyla bir araç olarak kullanılmıştır (Yılmaz, 2019: 53). Silah bazen saldırı aracı olarak bazen ise bir savunma aracı olarak kullanılmıştır. Kolluk kuvvetleri bu araçtan kendilerini ve üçüncü kişilerin can ve mal güvenliğini korumak amacıyla faydalanmaktadır. Ancak bu yetkini kullanılması için hukuki düzenlemeye ihtiyaç bulunmaktadır. Özel güvenlik görevlileri silah bulundurma ve taşıma yetkisine ilişkin hukuki düzenlemeler, 5188 sayılı Kanun ve ÖGHDKUİY’de bulunmaktadır. Özel güvenlik görevlileri, koruma ve güvenlik faaliyetlerini yerine getirecekleri alanın niteliğine göre özel güvenlik komisyonunun kararıyla silahlı veya silahsız olarak görevlerini yerine getirirler. İl özel güvenlik komisyonu; güvenlik ve koruma hizmeti verecek personelin, taşıyabileceği ya da bulundurabileceği silah ve teçhizatı, hangi özel güvenlik ve koruma hizmeti için ne miktarda ve ne özellikte ateşli silah bulundurulabileceğine, karar verir (5188 sayılı Kanun 3. madde 3. fıkra). Görevin niteliği bakımından uzun namlulu silah bulundurma ve taşıma gereken durumlarda ise il özel güvenlik komisyonu kararı ve valinin onayı ile belirlenir (ÖGHDKUİY’nin 26. maddesi). İlgili madde hükümlerinden anlaşılacağı üzere özel güvenlik kolluğunun silah bulundurma hususu bir takım şartlara bağlanmıştır.

İl özel güvenlik komisyonunca verilen özel güvenlik çalışma iznine istinaden, gerekli olması durumunda 5188 sayılı Kanunun 8. maddesinde belirtilen silah bulundurma ve taşıma yetkisi verilebilir. Özel

güvenlik görevlisi silahını görev alanı haricine çıkaramaz. Ancak suç işleyeceği yönünde kuvvetle şüphe edilen durumlarda şahsın ya da işlenmiş bir suçun sanığının takibi, kıymetli eşya ve para nakli ile cenaze törenlerinde güzergâh ifade eden haller, güzergâh boyunca görev alanı olarak sayılmaktadır. Bu gibi istisnai durumlar görev alanı sayılmaktadır. Görev alanı, zorunlu durumlarda özel güvenlik komisyonunca genişletilebilir. Kişi koruma görevi ifa eden özel güvenlik görevlisi için görev alanı; koruduğu şahısla birlikte ülke geneli, koruduğu şahıs olmadan ise koruma izni verilen il sınıridir (5188 sayılı Kanun madde 9). Özel güvenlik görevlisi, yetkilerini sadece görevli olduğu alanlarda kullanabilir. Ancak belirtilen istisnai durumların görev alanının genişletilmesi özel güvenlik faaliyetlerinin etkin olarak yerine getirilmesi bakımından önem arz etmektedir. 5188 sayılı Kanun'un 8. maddesi: özel güvenlik görevinin silahla görev icra edemeyeceği yerler ile silahlı özel güvenlik görevi yapılamayacak alanları belirlemiştir. Buna göre özel güvenlik görevlisinin silahla görev yapamayacağı yerler; eğitim, öğretim kurumları, sağlık tesisleri, içkili yerler ve talih oyunları işletmeleridir. Silahlı özel güvenlik görevi yapılamayacak yerler ise; özel toplantılar, spor müsabakaları ile sahne gösterileri vb. etkinliklerdir. Her ne kadar özel güvenlik görevlisinin silah bulundurma durumu belirli şartlara bağlanmışsa da, 5188 sayılı Kanun'da silah kullanmaya ilişkin açık herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak bu durum silah kullanma yetkisi olmadığı anlamını taşımaz. Zira özel güvenlik görevlisi, 5188 sayılı Kanunun 7. maddesinde belirtilen yetkiler çerçevesinde ve mutlaka hukuki sınırlar kapsamında son çare olarak başvurabilir. Ancak belirtmek gerekir ki kullanıldığında herkes için önemli sonuçlar doğurabilecek silahın bir önceki özel güvenliğe ilişkin 2495 sayılı Kanun da silah kullanma yetkisi açık bir şekilde ifade edilmesine rağmen 5188 sayılı Kanun ile açık bir şekilde ifade edilmemiştir.

2.6. Özel Güvenlik Görevlisinin Yakalama Yetkisi

Yakalama; ‘‘kişinin hayat, vücut bütünlüğüne ya da kamu düzeni, kamu güvenliğine yönelik mevcut bir tehlikenin giderilmesi için denetim altına alınması gereken ya da suç işlendiği hakkında kuvvetli delil, iz, eser ve emare bulunan kişinin gözaltına ya da muhafaza altına alma işlemlerinden önce özgürlüğünün fiilen kısıtlanması ve geçici olarak denetim altına alınması’’ (Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 4. maddesi) şeklinde tanımlanmıştır. Yakalama, kanunun belirlediği durum ve koşullarda kolluk tarafından veya şartlar oluştuğunda herkes tarafından hâkim kararı olmadan kişinin özgürlüğünün kısıtlanmasıdır. Kolluk görevlisini yakalama yetkisi ile yakalanan kişi hakkında tutuklama koruma tedbirinin uygulanmasını sağlama, kişilerin ele geçirilmeleri suretiyle kaçmalarını ve delilleri karartmalarını önlenmesi hedeflenmektedir. CMK yakalama yetkisini, herkes tarafından ve kolluk tarafından yakalama yetkisi olarak ikiye ayırmıştır (Yıldız, 2006: 137-138). CMK'nın 90/1. maddesinde herkes tarafından yakalama yapılabileceği iki durumdan bahsedilmiştir. İlk durum şahsa suç işlerken rastlanması, ikinci durum ise suçüstü bir fiilden ötürü izlenen şahsın kaçma ihtimalinin var olması ya da şahsın kimliğini tespit etme (belirleme) imkânı olmama halidir. Bahse konu iki durumda herkes tarafından yakalama yetkisi kullanılabilir (İpekçioğlu, 2007: 1218). Bu iki durumun bir arada olması aranmaz iki durumdan birinin varlığı halinde herkes tarafından yakalama yetkisi kullanılabilir (Yıldız, 2006: 140). Bu durumda özel güvenlik görevlileri bu yetkiyi kullanabilirler.

Kamu güvenliğini tamamlayıcı mahiyette görev yapmakta olan özel güvenlik kolluğu CMK'nın 90/1-2-3. maddesi gereğince yakalama yetkisini kullanabilir. Zira 5188 sayılı Kanunun 7. maddesinin (c) bendi CMK 90. maddeye gönderme yaparak özel güvenlik görevlisine bu yetkiyi vermiştir (Apaydın, 2004: 232). Fakat özel güvenlik görevlisinin olay ile ilgili derhal Cumhuriyet savcısına bilgi vermesi ve savcının emri doğrultusunda işlem yapması yerine, yakalamaya ilişkin durumu en seri şekilde yetkili genel kolluğa bildirilmesi gerekmektedir.

Özel güvenlik kolluğunun 5188 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (d) bendine belirtilen durumlarda yakalama yetkisi; Özel güvenlik görevlisi, görev yerinde hakkında yakalama ya da mahkûmiyet kararı olan şahısları yakalama yetkisine haizdir. Özel güvenlik görevlisi bu yakalama yetkisini kullanabilmesi için resmi mercilerden hakkında arama veya mahkûmiyet kararı bulunan şahıslara dair bilgi alması gerekmektedir. Ancak özel güvenlik kolluğu hakkında yakalama ya da mahkûmiyet kararı bulunan şahısları bilmesi için hâlihazırda herhangi bir uygulama (dijital uygulama vb.) bulunmamaktadır. Özel güvenlik kolluğuna yakalama yetkisini veren bir başka düzenleme de yine 5188 sayılı Kanun'un 7. maddesi (1) bendinde bulunmaktadır. Buna göre yakalama yetkisi; Özel

güvenlik görevlisi, görev alanında ve görevli olduğu zaman diliminde, herhangi bir kişinin sağlığı ya da vücudu bakımından mevcut bir tehlikeden korumak amacıyla yakalama yetkisine haizdir. 5188 sayılı Kanun'un 7. maddesi (j) bendine göre yakalama yetkisi; Özel güvenlik görevlisi, görevli olduğu alan ve zaman diliminde, olay yerini ve delilleri koruma ve bu amaçla CMK'nın 168. maddesine göre yakalama yetkisine sahiptir. CMK'nın 168. maddesine göre yakalama yetkisi: olay yerinde göreve ilişkin işlemlere başlayan adli kolluk görevlisi, bu görevlerin yapılmasına mani olan ya da yetkisi çerçevesinde aldığı tedbirlere aykırı davrananlara karşı kullanılır. İşlemler neticeleninceye kadar ve gerekmesi durumunda zor kullanarak olay yerinden uzaklaştırır. ÖGHDKUIY çerçevesinde özel güvenlik görevlisinin yakalama yetkisi; Özel güvenlik görevlisi görevli olduğu alanda suç ile karşılaştığında: suça el koyma, suçun işlenmesinin devamına engel olma, suçun şüphelisinin tespiti, olay yerini, suçun delillerini muhafazaya ve yakalamaya yetkili ve görevlidir (ÖGHDKUIY madde 16). Ayrıca özel güvenlik görevlisi yakalama yetkisini yerine getirdiği durumu mümkün olan en hızlı şekilde genel kolluğa iletilir ve yakalanan şahıs genel kolluğa teslim edilir (5188 sayılı Kanununun 9/3. maddesi). Kamu güvenliğini sağlama görevinin ana sorumlusu genel kolluk olup; özel güvenliğe verilen yetki ile genel kolluğun sorumluluğu sona ermez. Kanunun belirttiği gibi bildirim ve teslim yükümlülüğünü ifa eden özel güvenlik görevlisinin yakalamaya ilişkin görevi son bulur ancak bu durumda genel kolluğun talebi halinde özel güvenlik görevlisi araştırma ve delil toplama faaliyetine genel kolluğun gözetiminde devam eder (Yıldız, 2009: 251). Özel güvenlik görevlisi, yasanın emrettiği durumlarda yakalamaya ilişkin şart ve durumlar ile yakalanan şahsı olay yakalama tutanağı ile genel kolluk görevlilerine teslim etmelidir.

2.7. Özel Güvenlik Görevlisinin Zor Kullanma Yetkisi

Görevli ve yetkili kolluk görevlisinin görev amacıyla ve dengeli bir biçimde eşya ya da şahıs üzerinde maddi (fiziki) ya da manevi bir etki uygulamak yoluyla meşru bir gerçeği meşru koşullar çerçevesinde yerine getirmesine zor kullanma denir (Dinçer, 2009: 48). Başka bir ifadeyle zor kullanma; şahısların çevresine ve kendisine zarar vermesine mani olmak, yasaların uygulanmasını sağlamak ve bireysel özgürlük ile hakların kullanılmasını sağlamak için görevli ve yetkili kolluk tarafından meşru sınırlar çerçevesinde kullanılan güçtür (Karagöz, 2005: 56). Ancak bu yetkinin kullanılabilmesi için kolluk görevlileri iş ve işlemleri yerine getirirken meşru hukuk kuralları kapsamında kendilerine tanınan yetki çerçevesinde, şartların oluşması durumunda zor kullanabilirler. Zor kullanma yetkisi yerine getirilirken hem iç hukukta hem de evrensel hukuktan kaynaklanan zor kullanmaya ilişkin "kanunilik", "zorunluluk" ve "orantılılık" gibi genel kabul görmüş temel ilkelere dikkat edilmesi gerekmektedir (Bahadır ve Kıldan, 2013: 283). Genel itibari ile genel kolluk görevlilerine verilen zor kullanma yetkisi, şartların oluşması durumunda meşru hukuk kuralları çerçevesinde özel güvenlik görevlileri de kullanabilirler.

Özel güvenlik kolluğuna zor kullanma yetkisi veren yasal düzenleme yine 5188 sayılı Kanun ile hüküm altına alınmıştır. Özel güvenlik kolluğunun zor kullanma yetkisi; Türk Medeni Kanunu'nun 981. maddesi, Borçlar Kanununun 52. maddesi, Türk Ceza Kanununun 24-25. maddeleri ile CMK'nın 168. maddesinde bulunmaktadır (5188 sayılı Kanun'un 7/k fıkrası). 5188 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (k) fıkrasında geçen TCK'nın 24. maddesine göre özel güvenlik kolluğunun zor kullanma yetkisi; "Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez" (TCK madde 24/1). Yasal mevzuatın emrettiği durumlarda, kanun hükmünü yerine getiren özel güvenlik görevlisinin yasal, ölçülü ve orantılı bir şekilde kullanacağı zor kullanma yetkisi hukuka uygunluk sebebini oluşturur. Örneğin, özel güvenlik görevlisinin görevli olduğu alanda 5188 sayılı Kanunun 7. maddesi (d) bendine göre, hakkında yakalama emri olan bir kişinin kaçmasına engel olmak için uygun şartlarda ve ölçüde yerine getireceği zor kullanma yetkisi hukuka uygunluk nedenini oluşturmaktadır (Bahadır ve Kıldan, 2013: 287). Belirtilen şartların yerine getirilmesi durumunda hukuka uygunluk sebebi ile bu hakkı kullananlara ceza verilmez. TCK'nın 25. maddesi kapsamında, meşru savunma ve zorunluluk haline göre özel güvenlik kolluğunun zor kullanma yetkisi; "kendisine veya bir başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi ya da tekrarı muhakkak olan haksız bir

saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez”. Kendisine veya başkasına ait bir hakka yönelik olup; isteyerek neden olmadığı ve başka bir şekilde korunma olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak ya da başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığıyla konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşuluyla işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez. TCK’nın 25. maddesi ile düzenlenen meşru savunma özü itibari ile bir hukuka uygunluk sebebidir. Madde anlatımdan anlaşılacağı üzere; meşru savunma hakkı bazı şartların varlığına bağlıdır. Meşru savunmadan bahsedebilmek için öncelikle bir saldırının varlığı ya da saldırının gerçekleşmesi veya tekrarının muhakkak olması gerekmektedir. Saldırıya karşı yapılan savunmanın yasal sınırlar içerisinde ölçülü ve orantılı olması da meşru savunmanın diğer bir şartıdır (Yavuz, 2018: 124-126). Şartların oluşması durumunda herkesin kullanabileceği meşru savunma hakkı, özel güvenlik görevlisi de kendisine veya koruma güvenlik sağladığı şahıs veya kuruluşa yönelik olarak gerçekleşen veya gerçekleşmesi muhakkak olan saldırıya karşı gerekli şartların oluşması halinde meşru savunma hakkı çerçevesinde kullanılabilir (Bahadır ve Kıldan, 2013:293). 5188 sayılı Kanun ile özel güvenlik görevlisine verilen zor kullanma yetkisi, aynı zamanda zor kullanma çerçevesinde silah kullanma yetkisine de içerir (Yıldız, 2009: 258). Ancak silahla görev yapmakta olan özel güvenlik görevlisi, zor kullanma kapsamında silah kullanma yetkisini şartların oluşması durumunda ve son çare olarak kullanılmalıdır. Hukuki düzenlemeler ile zor kullanma yetkisi tanınan görevliler son derece hassas ve belirli şartlar altında oluşan zor kullanma yetkisini kullanırken kanuni şartlara uymalıdır. Zor kullanılırken kullanılan gücün kademeli bir şekilde artırılması gerekmektedir (Aydın, 2016: 3286). Özel güvenlik görevlisi, zor kullanma şartlarının oluşması durumunda öncelikle sözlü olarak eylemin derhal son bulmasını aksi takdirde zor kullanacağını ifade etmelidir. Sözlü uyarıya rağmen direnmeye devam edilmesi durumunda, özel güvenlik görevlisi bedeni kuvvet ile direnen şahsın direncini kırarak ölçüde herhangi bir teçhizat olmaksızın zor kullanabilir. Uygulanan bedeni kuvvete rağmen direnişin devam etmesi veya direnişin kırılmaması halinde direnişi sonlandırmak amacıyla orantılı bir şekilde teçhizatla maddi güç (Kelepçe, cop, biber gazı vb.) kullanılabilir. Olay yerinde göreve ilişkin işlemlere başlayan özel güvenlik görevlisinin öncelikle aldığı tedbirlere aykırı davranan şahısları sözlü olarak uyarması gerekmektedir. Görevlinin sözlü uyarısına rağmen görevi yapmaya engel olacak şekilde ya da aldığı tedbirlere aykırı davranan şahıs (lar)a karşı zor kullanmanın ilkeleri çerçevesinde bedeni veya maddi güç uygulanabilir (Seyyidoğlu, 2021: 19). Şartların oluşması halinde özel güvenlik görevlisi, orantılılık ilkesine göre zor kullanabilir. Zor kullanma yetkisine başvuran özel güvenlik görevlisi durumu mümkün olan en hızlı şekilde genel kolluğa bildirmek durumundadır.

3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Genel kolluk görevlisi olabilmek için aranan birçok ön şartın özel güvenlik görevlisi olabilmek için de arandığı bilinmektedir. Bu şartların aranması, kolluk kuvveti görevi yapacak kişilerin belirli bir standartta sahip olması bakımından önemlidir. Özel güvenlik görevlisinin sahip olduğu yetkiler göz önünde bulundurulduğunda, özel güvenlik eğitim kurumlarından alınan yüz yirmi saatlik eğitim programının yetersiz olduğu ifade edilebilir. Ayrıca özel güvenlik eğitim kurumlarından alınan yüz yirmi saatlik eğitim ile yükseköğrenim kurumlarına bağlı üniversitelerde alınan iki yıllık eğitim alma arasında ciddi bir boyutta dengesizlik bulunmaktadır. Her iki durum arasındaki orantısızlığın giderilmesi amacıyla hukuki bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır. En azından yükseköğretim kurumlarının güvenlik ve koruma programlarından mezun olanların sayısının her geçen gün artması sebebiyle alandaki ihtiyacın tespit edilerek sadece bu programlardan mezun olanların istihdam edilmesi yerinde olacaktır. Bu şekilde bir düzenleme yapılamasa bile mevcut haliyle yükseköğretim kurumlarının özel güvenlik ön lisans programlarından mezun olanların alanda görev yapmalarına öncelik verilmesi ve bu kişilerin özel güvenlik şefi, amiri, müdürü olmaları konusunda pozitif bir yaklaşım sergilenmesi gerekmektedir.

Kural olarak özel güvenlik görevlisinin el ile arama yetkisi bulunmamasına rağmen kanun koyucu bazı hallerde aramanın nasıl yapılacağına ilişkin açık bir düzelleme getirmemiştir. Hassas bir görev ifa eden kolluk kuvvetlerinin görev ve yetkileri açık bir şekilde yasal mevzuatla belirlenmeli ve uygulamada boşluğa veya yanlış yoruma sebebiyet vermemelidir. Özel güvenlik görevlisine haklarında yakalama veya mahkûmiyet kararı bulunan kişileri yakalama yetkisi verilmiş olmasına rağmen, bu kişilerin özel güvenlik görevlisi tarafından nasıl tespit edileceğine veya bu kişilere ilişkin bilgiyi kimin vereceğine dair herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu duruma ilişkin daha açık hukuki bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Özel güvenlik görevlisi, yasal şartların oluşması halinde zor kullanma yetkisine haiz olup; bu yetkiyi kademeli ve orantılı bir şekilde yerine getirmelidir. Ancak özel güvenlik kolluğu zor kullanma yetkisini kullanmak durumunda kaldığı hallerde maddi güç unsurlarından hangilerini kullanılabileceği açık bir şekilde düzenlenmemiştir. Özel güvenlik görevlilerin yetkileri, kanunla sayma yöntemi ile belirlenmiş olup; sayılan yetkilerin detayına ilişkin yeteri kadar açıklamanın bulunmaması eksiklik olarak görülebilir. Zira vatandaşın gündelik hayatında var olan özel güvenlik personelinin, yetkilerini tam olarak kavrayamaması, güvenlik zafiyeti oluşturabilir ayrıca yetki kapsamını tayin edemeyen özel güvenlik görevlisi yetkisini aşarak kişisel hak ve özgürlüklere zarar verebilir. Son olarak 5188 sayılı Kanun' un ayrıntılı olarak düzenlenmediği, yasa da boşlukların bulunduğu, birçok konuda yoruma ihtiyaç duyulduğu bu sebeple ilgili Kanun'un yeniden düzenlenmesi veya revize edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği. (1 Haziran, 2005). *T.C. Resmi Gazete*, Sayı 25832, (Erişim Tarihi: 30 Nisan 2022).
- Aydın, D. (2016). Toplantı ve Gösteri Yürüyüşlerine Müdahalenin Esasları. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(4), 3283-3308.
- Bahadır, O., & Kıldan, İ. T. (2013). Özel Güvenlik Görevlilerinin Zor Kullanma Yetkisi. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, (3), 274-310.
- Bulut, Y., & Yılmaz, V. Türkiye'de Özel Güvenlik Personeli Eğitimlerinin Değerlendirilmesi. *13. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu*, 18-20 Nisan 2019, (s, 1768-1782), Gaziantep.
- Cerrah İ. (2008). *Avrupa Polis Etiği Kuralları ve Türkiye Güvenlik Personelinde Mesleki Sosyalleşme*, İstanbul: Tesev Yayınları.
- Ceza Muhakemesi Kanunu. (04 Aralık 2004). T.C. Resmi Gazete, sayı:25673, (Erişim Tarihi: 28 Nisan 2022, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5271.pdf>).
- Diñçer, C. (2009). Kolluk Kuvvetlerinin Zor Kullanma Yetkisi. *Türk İdare Dergisi*, 462, 37-69.
- Gözler, K. (2013). *Yorum İlkeleri*. Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaştırması, 15-119.
- Karagöz, A. (2005). Kolluğun Silah Kullanma Yetkisi-Özel Güvenlik Kuruluşları Eğitimi, Görev ve Yetkileri. *Yeditepe Üniversitesi ve Türk Ceza Hukuku Derneği Yayınları*, No:6.
- Kızıroğlu, S. K. (2009). 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Basit Arama (adli arama). *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 58(1), 139-168.
- Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun. (26 Haziran 2004). *T.C. Resmi Gazete* Sayı:5188, (Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2022, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.518.pdf>).

- Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik .T.C. Resmi Gazete Sayı: 25606, (Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2022, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat>)
- Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu. (14 Temmuz 1934). T.C. Resmi Gazete Sayı:2751, (Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2022, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.255.pdf>)
- Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu. (14 Temmuz 1934). T.C. Resmi Gazete Sayı:2751, (Erişim Tarihi:14 Nisan 2022, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.255.pdf>)
- Seyyidoğlu, M. S. (2021). Ceza Muhakemesi Hukukunda Arama ve Elkoyma. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 11-32.
- Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun. (31 Mart 2011).T.C. Resmi Gazete, Sayı:6222, (Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2022, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat>).
- Şenses, E. (2017). Özel Güvenlik Görevlilerinin Arama Yetkileri. *Toplum ve Hukuk Dergisi*, (13), 41-49.
- Türk Borçlar Kanunu. (11 Ocak 2011). T.C. Resmi Gazete Sayı: 6098, (Erişim Tarihi: 19 Nisan 2022, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6098.pdf>).
- Yılmaz, V. (2019). Güvenlik Eğitimi Üzerine -1. Vedat Yılmaz, Ahmet Kenan Sayın (Ed.) *Silah Bilgisi* içinde (53-79). Bursa: Ekin Yayınları.
- Yağcı, A. (2021). Yükseköğretim Kurumlarında Yer Alan Özel Güvenlik ve Koruma Programlarındaki İlk Yardım Dersinin Analizi. *Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi*, 4(2), 58-76.
- Yavuz, Ö. C.(2018). Ceza Mahkemesi Kararlarında Meşru Savunma ve Zorunluluk Hâlinin Hukuk Mahkemesi Kararlarına Etkisi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(2), 121-138.
- Yenisey, F., Nuhoglu, A., Güzel, İ., (2004). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul: Nergis Yayıncılık.
- Yıldız Ş. (2009). *İdari Faaliyetlerin Devri Bağlamında Özel Güvenlik*. Yayımlanmış Doktora Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, A. K. (2006). Ceza Muhakemesi Hukukunda Yakalama ve Gözaltına Alma. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(1), 131-214.
- Yıldız, G. (2016). Türk Kamu Yönetiminde Liyakat İlkesi. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(8), 140-180.